

ΠΑΡΙΣΗΣ ΚΑΤΣΑΡΟΣ

Του Μηνά Δ. Κόκκινου

Πριν εξήντα έξι χρόνια στις 25 Φλεβάρη του 1943 ιδρύθηκε η ΕΠΟΝ, οργάνωση νεολαιίστικη που αυτοπροσδιορίστηκε ως αντιφασιστική, εθνικοαπελευθερωτική, προοδευτική, αντιπολεμική και φιλειρηνική. Η Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας «Αναστάσιος Μιχαήλ ο Λόγιος» διοργάνωσε ειδική εκδήλωση προς τιμήν του φιλόλογου αγωνιστή της Αριστεράς Παρίση (Πάρη) Κατσαρού, με εισηγητή τον Μηνά Κόκκينو και την προβολή σχετικού οπτικοακουστικού υλικού που επιμελήθηκε ο Πέτρος Στοϊδης. Ακολουθεί το κείμενο της εισήγησης.

Εισαγωγικά

Σε εκδηλώσεις σαν την σημερινή πλεονάζει συνήθως ο συναισθηματισμός, η υπερβολή, η ηρωοποίηση, καμιά φορά και η αγιογραφία. Δεν λείπει ενίοτε και η επίδειξη αριστερού πατριωτισμού, πως έτυχε δηλαδή, εμείς, τέτοιους προπάτορες να έχουμε, οι άκαπνοι επίγονοι. Πώς όμως να ιστορίσεις την ζωή του Παρίση Κατσαρού χωρίς δραματικές εξάρσεις; Πώς να τιμήσεις έναν άνθρωπο που το κύριο χαρακτηριστικό του είναι η σεμνότητα, που αρνείται συνειδητά να μιλήσει για το τι έκανε και το τι έπαθε;

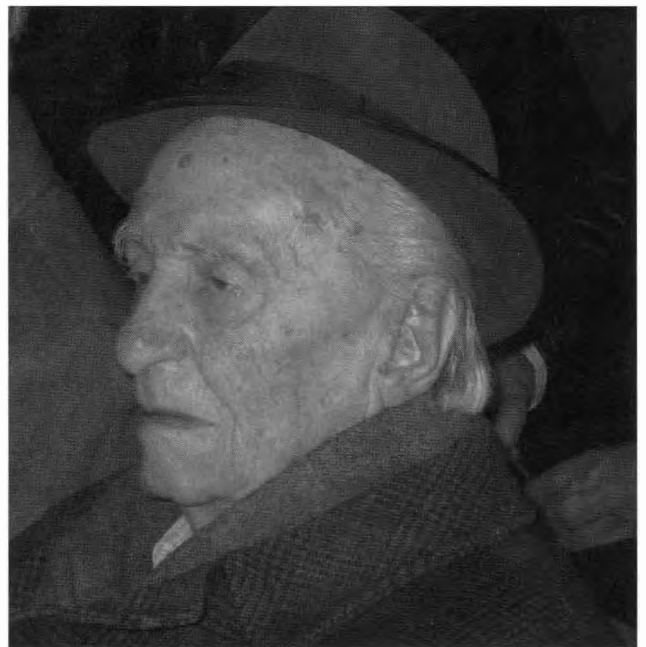
Ας μου επιτραπεί λοιπόν να ξεκινήσω ζητώντας την συνδρομή του καταδικασμένου σε θάνατο, επίσης, Σαλονικιού ποιητή της ίδιας γενιάς, του Μανόλη Αναγνωστάκη:

*Στο παιδί μου δεν άρεσαν ποτέ τα παραμύθια
Και του μιλούσανε για Δράκους και για το πιστό σκυλί
Για τα ταξίδια της Πεντάμορφης και για τον άγριο λύκο
Μα στο παιδί δεν άρεσαν ποτέ τα παραμύθια*

*Τώρα, τα βράδνα, κάθομαι και του μιλώ
Λέω το σκύλο σκύλο, το λύκο λύκο, το σκοτάδι σκοτάδι,
Του δείχνω με το χέρι τους κακούς, του μαθαίνω
Ονόματα σαν προσευχές, του τραγουδώ τους νεκρούς μας.
Α, φτάνει πια. Πρέπει να λέμε την αλήθεια στα παιδιά.*

*Κηρύγματα και ρητορείες πάλι, θα πεις.
Ε ναι λοιπόν. Κηρύγματα και ρητορείες.
Σαν πρόκες πρέπει να καρφώνονται οι λέξεις
Να μην τις παίρνει ο άνεμος.*

Ο Παρίσης Κατσαρός

Εθνική Αντίσταση, Συνέπεια και Αξιοπρέπεια, Αντιδογματική Αριστερά και Φιλοσοφία του Επίκουρου αποτελούν τις τέσσερις κολώνες που στέριωσαν το οικοδόμημα που ονομάζεται ΠΑΡΙΣΗΣ ΚΑΤΣΑΡΟΣ.

Γεννημένος στις Σέρρες το 1920, εισάγεται στην Φιλοσοφική Θεσσαλονίκης το 1938. Προ-

λαβαίνει και παίρνει το πτυχίο του φιλόλογου πριν ξεσπάσει η θύελλα που σημάδεψε τη ζωή του. Το Νοέμβρη του 1942 έρχεται το μαντάτο που ξεσηκώνει τον νεαρό φοιτητή. Οργανωμένο χτύπημα από δυνάμεις του ΕΛΑΣ του ΕΔΕΣ και άγγλων σαμποτέρ ανατίναξε την γέφυρα του Γοργοπόταμου. Τα νιάτα, η συνέπεια, ο πατριωτισμός του δείχνουν τον δρόμο για το βουνό. ΑΝΤΑΡΤΗΣ στον Όλυμπο. Μέχρι την απελευθέρωση αγωνίζεται στις τάξεις του ΕΛΑΣ, ως οργανωτής-καθοδηγητής των υποδειγματικών ανταρτικών ομάδων ΕΠΟΝιτών, που αποφάσισε να δημιουργήσει η ηγεσία σε κάθε μονάδα ανταρτών. Οργώνει ως Λεωνίδας - το ψευδώνυμο που διάλεξε για τον εαυτό του- ολόκληρη την Μακεδονία δυτικά του Στρυμόνα μέχρι και την βόρεια Θεσσαλία. Στο αντάρτικο εντωμεταξύ γνωρίζει και την γυναίκα του, σύντροφο στον αγώνα και την επιβίωση, Ευγενία Παλιά την οποία παντρεύεται το 1945.

Το 1946 τον καλούν για να υπηρετήσει την θητεία του στον Στρατό. Οι συνθήκες της εποχής εκείνης, για όποιον πολέμησε τον κατακτητή, εχθρικές. Πρώτο στρατοδικείο και καταδίκη σε ενάμισι χρόνια φυλάκιση για απειλή κατά ανωτέρου του, λοχία. Εγκλεισμός στο τμήμα στρατιωτικών φυλακών του Επταπύργιου Θεσσαλονίκης, του περιώνυμου Γεντί-Κουλέ. Την περίοδο αυτή φυλακίζονται στην Βέροια και την γυναίκα του με το νεογέννητο βρέφος, ώριμο σήμερα οφθαλμίατρο, καρπό του γάμου τους. Έτσι φιλοξενείται, για κάποιο διάστημα, ολόκληρη η οικογένεια Κατσαρού στις ελληνικές φυλακές.

Μετά το Επταπύργιο ο δρόμος για το κολαστήριο της Μακρονήσου έχει ανοίξει. Εκεί που η ζωή κι η αξιοπρέπεια των εγκλειστών έγινε μπαϊγνιο στα χέρια διεστραμμένων «αναμορφωτών». Την τελευταία ημέρα του Φλεβάρη του 1948 κορυφώνεται το δράμα. Το Α΄ τάγμα Μακρονήσου πρέπει να σπάσει. ΠΩΣ; ΜΕ ΤΑ ΠΟΛΥΒΟΛΑ. Την ίδια μέρα και την επομένη δολοφονούνται, σύμφωνα με την επίσημη έκθεση των γεγονότων 60 κρατούμενοι, ενώ από την πλευρά των θυμάτων αναφέρθηκε πολύ μεγαλύτερος αριθμός που φθάνει μέχρι και τους 300.

Μετά το τέλος του μακελειού ψάχνουν μέσα στους τραυματίες και τους επιζώντες τους πρωταίτιους της ανταρσίας. Έτσι ονόμασαν τα θύματα οι θύτες, «στασιαστές». «-Κατσαρός, που είναι ο Κατσαρός;» Τρεις μαρτυρίες στο βιβλίο της Ιστορίας της Μακρονήσου του Νίκου Μάργαρη καταγράφουν το γεγονός. Οι εγκάθετοι τον αναζητούν προσωπικά για τα περαιτέρω. ΕΠΙΖΕΙ.

Μαρτυρία του ίδιου του Π.Κ. στο προαναφερθέν βιβλίο.

«Με τα πρώτα πυρά έπεσαν οι πρώτοι νεκροί και τραυματίες. Σκηνές φρίκης ξετυλίγονται. Οι άοπλοι στρατιώτες κατάπληκτοι δέχονται όρθιοι τις σφαίρες που σφύριζαν δίπλα τους, χτυπούσαν τα βράχια ή τρουπούσαν τα κορμιά τους. Άλλοι κυλιούνταν και σπαρταρούσαν χτυπημένοι, άλλοι σέρνονταν για να γλυτώσουν, ώσπου μια δεύτερη σφαίρα τους αποτέλειωνε και άλλοι κείτονταν πια ακίνητοι για πάντα. Πολλοί δέχονταν τη θανάσιμη σφαίρα τη στιγμή που έσερναν τραυματισμένους συναδέλφους και έπεφταν μαζί τους αγκαλιασμένοι, βγάζοντας από τα βάθη της ψυχής τους την τελευταία κατάρα. Στην ίδια γούβα ανακατεύονταν αίμα από δυο, τρία και τέσσερα κορμιά. Σιγά-σιγά ο όγκος του τάγματος υποχωρούσε προς τη θάλασσα. Μερικοί καλύπτονταν πίσω από τους τοίχους των μαγειρείων. Άλλοι μέσα στην απελπισία τους έπεφταν στη θάλασσα και προχωρούσαν ώσπου το νερό έφτανε μέχρι το λαιμό τους. Τότε όμως άρχισαν οι πολυβολισμοί και από την ακταιωρό που περιπολούσε σε μικρή απόσταση από το νησί. Επίθεση από στεριά και θάλασσα, μόνο η αεροπορία έλειπε. Τα βογγητά των πληγωμένων έσμιγαν με χιλιάδες βραχνές φωνές. -Μας σκοτώνουν άδικα... Μας δολοφονούν... Αίσχος, δολοφόνοι...»

Ο πρωταγωνιστής της σημερινής εκδήλωσης μαζί με άλλους 11 οδηγούνται στις στρατιωτικές φυλακές Αυλώνας, και τον Μάιο της ίδιας χρονιάς παραπέμπονται με αρκετούς άλλους στο έκτακτο στρατοδικείο Αθηνών. Η δίκη για την αποφυγή της δημοσιότητας διεξάγεται στο Λαύριο σε συνθήκες τρομοκρατίας και προφανούς στρεψοδικίας. Τα θύματα δικάζονται για

στάση από τους θύτες τους. Αξιομνημόνευτη η παρηγορία ορισμένων δικηγόρων στην δίκη, οι οποίοι από υπερασπιστές μεταβλήθηκαν σε κατηγορούς, σύμφωνα με την μαρτυρία του ίδιου του Κατσαρού. Η απόφαση του στρατοδικείου απαγγέλλεται στις 22-5-48: ΑΡΣΕΝΗΣ, ΚΑΤΣΑΡΟΣ, ΠΑΛΤΑΣ, ΑΜΠΑΤΙΕΛΟΣ, ΒΟΣΝΙΑΔΗΣ καταδικάζονται σε θάνατο με ψήφους 3 έναντι 2. Η παμπηφεί καταδίκη οδηγούσε στο εκτελεστικό απόσπασμα, σώθηκε η ζωή τους χάρις στην κατά πλειοψηφία απόφαση του στρατοδικείου.

Έπειτα γυρνάει ως φιλοξενούμενος όλες τις φυλακές της Ελλάδας. Το 1953 βρίσκεται στις φυλακές Κεφαλονιάς με τον μεγάλο σεισμό. Μετά τις πρώτες σεισμικές δονήσεις, οι έντονες διαμαρτυρίες των κρατουμένων, πριν εκδηλωθεί ο κύριος σεισμός, αναγκάζουν τους δεσμοφύλακες να τους βγάλουν στο προαύλιο και έτσι διασώζονται, μια και το παλιό βρετανικό κτίριο των φυλακών σωριάζεται σε ερείπια μετά μισή ώρα. Το 1958 αποφυλακίζεται από την Κέρκυρα και αρχίζει νέος αγώνας για τη επιβίωση κάτω από συνεχές κυνηγητό. Το πιστοποιητικό κοινωνικών φρονιμάτων θηλιά εξαθλίωσης στο λαϊκό χιλιάδων αγωνιστών της αντίστασης, του στερεί το στοιχειώδες δικαίωμα της εργασίας σε δημόσιο ή ιδιωτικό σχολείο. Η κατ' οίκον διδασκαλία απομένει η μόνη διέξοδος για βιοπορισμό, υπό το ανηλεές κυνηγητό της ασφάλειας, το φόβο των γονιών που βάζουν στο σπίτι τους τέτοιο «επικίνδυνο» δάσκαλο και δυστυχώς καρφώματα συμπολιτών μας φροντιστών.

Το διάλειμμα κρατάει μόλις 9 χρόνια. Το 1967, στην χούντα των συνταγματαρχών, έφθασε ο χρόνος να γνωρίσει ο πρωταγωνιστής μας και την εξορία μετά τις φυλακές. Αποφυλακίζεται το 1971 με ώριμη και κατασταλαγμένη την ένταξή του στο ΚΚΕ εσωτερικού. Από τα γόνιμα και παραγωγικά

χρόνια του κάθε ανθρώπου, 22 έως 51 χρονών, ο Παρίσης Κατσαρός προσέφερε στην πατρίδα, τον λαό και τον αγώνα 18 χρόνια από την ζωή του ως αντάρτης στο βουνό και πολιτικός κρατούμενος σε φυλακές και εξορίες.

Το μεταφραστικό του έργο

Ο Παρίσης Κατσαρός όμως, συγκροτημένος κλασσικός φιλόλογος έχει να επιδείξει και σημαντικό μεταφραστικό έργο. Υπηρετώντας πάντα την λαχτάρα για το άνοιγμα της σκέψης των συνανθρώπων του, θαυμαστής του αρχαιοελληνικού και δυτικοευρωπαϊκού διαφωτισμού, μας προσέφερε στα νεοελληνικά τα παρακάτω έργα.

A. Την τραγωδία του Σοφοκλή **Φιλοκτήτης**, το δράμα όλων των αδικημένων και καταδιωγμένων από την σκληρότητα της εξουσίας.

B. Το μνημειώδες έργο του Σοφοκλή **Οιδίππου Τύραννος**, αρχετυπικό δράμα που εισήγαγε στην ιστορία του θεάτρου τα ζητήματα της βρεφοκτονίας, του ανόσιου έρωτα γιου και μάνας, της πατροκτονίας και της αδελφοκτονίας.

Γ. Την τραγωδία του Ευριπίδη **Ιφιγένεια εν Αυλίδι**, την οποία ευτύχησε να δει σε θεατρική παράσταση το 2001, από το 2ο Λύκειο Νάουσας σε σκηνοθεσία-σκηνογραφία Αλέξανδρου Οικονόμου και πρωτότυπη μουσική Πέτρου Στοϊδή. Στον πρόλογο του ο μεταφραστής επι-

καλείται την Κλυταιμνήστρα που εκστομίζει την φοβερή φράση προς τον Αχιλλέα: «Αν υπάρχουν θεοί, θα είναι μεγάλη η ανταμοιβή σου, γιατί είσαι δίκαιος, Αν όμως δεν υπάρχουν, τότε γιατί να τυραννιόμαστε;» Αμφισβήτηση της ύπαρξης των θεών δημόσια. Εδώ πρέπει να επιστημόνουμε δύο θέματα: 1) την πολυφωνία και ερευνητικότητα της ελληνικής φιλοσοφίας και 2) Το πολιτικό καθεστώς, μέσα στο οποίο αναπτύχθηκε αυτή η πνευματική δραστηριότητα. Σε ποια κοινωνία, αλήθεια σε ποιο καθεστώς, σε ποια πόλη –σ’ όλη τη ροή της ιστορίας- θα μπορούσε να διαλαλήσει κανείς μια τέτοια αμφισβήτηση;

Δ. Τον **Επιτάφιο** του Περικλέους όπως τον διέσωσε ο Θουκυδίδης, όπου ο παρηγορητικός λόγος μεταβάλλεται σε ύμνο για την αθηναϊκή δημοκρατία.

Ε. Την σύντομη βιογραφία των αδελφών **Τιβέριου και Γάιου Γράκχου** από τον γάλλο Λομόν, οι οποίοι δολοφονήθηκαν από τους πατρικίους, στην προσπάθεια τους να δώσουν χωράφια στους ακτήμονες, στάρι στους απελπισμένους και πολιτικά δικαιώματα σε όλους τους κατοίκους της Ιταλίας.

ΣΤ. Το θεατρικό έργο του Ονορέ ντε Μπαλζάκ «**Μερκαντέ, ο επιχειρηματίας**», μια τραγωδία με πρωταγωνιστή το χρήμα και την διάβρωση που προκαλεί αυτό, στις ανθρώπινες συνειδήσεις και αξίες. Πρώτη μετάφραση στα ελληνικά.

Ζ. Την μελέτη του Μαρσέλ Κοέν με τίτλο «**Η γραφή**», έργο που πραγματεύεται την εμφάνιση και εξέλιξη της γραφής σε όλες τις γλώσσες του κόσμου, από τα σανσκριτικά έως τα κινέζικα, τα ινδικά τα αραβικά, γλώσσες της Μεσοποταμίας, σημιτικά, προκολομβιανά αμερικανικά και άλλων ων ουκ έστι αριθμός. Αξίζει να σημειώσουμε ότι η εν λόγω μετάφραση εκπονήθηκε το 1955, ενώ βρισκόταν έγκλειστος στις φυλακές ο πρωταγωνιστής μας.

Η. Έσχατο, αλλά σημαντικότερο ίσως όλων, άφησα τον Λουκρήτιο και το ποιητικό του έργο «**Η Φύση των Πραγμάτων**», γιατί για πρώτη φορά παρουσιάστηκε σε ολοκληρωμένη μετάφραση στη γλώσσα μας. Ο σπουδαίος Λατίνος

ποιητής, μέγας θαυμαστής του φιλόσοφου Επίκουρου, εκλαϊκεύει την θεωρία του Αθηναίου διδασκάλου. Είναι το έπος της πρώιμης αλλά ηρωικής προσπάθειας του ανθρώπου να ερμηνεύσει τον κόσμο χωρίς θεούς και δαίμονες, από τα άτομα μέχρι το σύμπαν, από τον μαγνητισμό και τα όνειρα μέχρι τον αέρα και το κενό. Να απαλλαγεί από τις δεισιδαιμονίες, τον φόβο του θανάτου και να επιδιώξει την καταστηματοκή (την κατεστημένη δηλαδή και αδιατάρακτη) ηδονή. Σκοπός της ζωής και της φιλοσοφίας του ΕΥ ΖΗΝ.

Μικρό απόσπασμα από το εν λόγω έργο περί αφθαρσίας της ύλης:

«...βλέπουμε κάθε σώμα να φθείρεται και παρατηρούμε πως όλα λειώνουν κατά κάποιον τρόπο στο πέρασμα του χρόνου, και κρύβουν το πάλιωμά τους από τα μάτια μας. Κι όμως το σύνολο των πραγμάτων είναι φανερό πως παραμένει ακέραιο. Γιατί τα στοιχεία που ξεκολλούν από κάθε σώμα το μικραίνουν φεύγοντας απ' αυτό, ενώ μεγαλώνουν εκείνο στο οποίο πηγαίνουν. Αναγκάζουν τα πρώτα να παλιώνουν και τα άλλα αντίθετα να ακμάζουν, χωρίς να σταματούν εκεί. Έτσι το σύνολο των πραγμάτων ανανεώνεται και τα θνητά όντα ζουν παίρνοντας στοιχεία το ένα από το άλλο. Άλλα είδη αναπτύσσονται, άλλα φθείρονται και σε σύντομο χρονικό διάστημα οι γενιές των έμφυχων αντικαθιστούν η μια την άλλη μεταβιβάζοντας τη δάδα της ζωής...»

Στο 84ο και στο 86ο τεύχος του περιοδικού «Νιάουστα» προ 10ετίας, δημοσιεύτηκε εργασία του Χρήστου Μπαταντζή σχετικά με «το μεταφραστικό έργο του Π.Κ.» απ' όπου δανειστήκαμε πολύτιμα στοιχεία και τον ευχαριστούμε.

Από τον Μανόλη Αναγνωστάκη πάλι, θα αντλήσω λίγους στίχους για να κλείσουμε την σημερινή εκδήλωση μνήμης και απότισης τιμής, που έγραψε

«για τα φορτωμένα καμiónια και τους βηματισμούς στις υγρές πλάκες,

για τα προαύλια των φυλακών και για το δάκρυ των μελλοθανάτων».